



Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs
Stefan Berg		OP SA 16–19
Handledare		Antal ord: 11 966
Kmd Dr Michael Gustafson	Beteckning	Kurskod
		1OP415
<p>HYBRIDKRIGFÖRING OCH SVENSKA STRATEGISKA INRIKTNINGAR</p> <p>ABSTRACT: Hybrid warfare is a phenomenon that have gained an ever increasingly amount of attention in the aftermath of the events in Ukraine 2014. A war broke out between on one hand Ukraine and the other hand an opponent who seems to be composed of so called “little green men”. The war has been waged with methods that has reached beyond the conventional way of waging. And while there are many discussions amongst the cadets at the Swedish Military Academy concerning what exactly hybrid warfare is, not much have been said about what to do about it.</p> <p>The following essay will address hybrid warfare and defence against hybrid warfare and with the help of a theoretical framework based upon military science investigate how Sweden responds to the threats connected to hybrid warfare on a strategic level.</p> <p>The result of the research done will show how Swedish strategic doctrines identifies the threats of hybrid warfare and suggests a holistic approach in both how to deny the opponent the opportunity to use hybrid warfare and how to counter hybrid threats.</p> <p>Nyckelord: Hybridkrigföring, Hybrid Warfare, strategy, counter, defence against, försvar, Sverige</p>		

Innehåll

1	Inledning.....	4
1.1	Problemformulering.....	4
1.2	Forskningsöversikt.....	5
1.3	Slutsatser Forskningsöversikt.....	8
1.4	Syfte och Forskningsfråga.....	8
1.5	Relevans för professionen.....	9
1.6	Avgränsningar.....	9
1.7	Disposition.....	9
2	Teori.....	10
2.1	Centrala begrepp.....	10
2.2	Militärteoretiskt Ramverk.....	10
2.3	Teoretiskt ramverk.....	15
2.4	Operationalisering av det teoretiska ramverket.....	18
3	Metod.....	20
3.1	Forskningsdesign.....	20
3.2	Kritik till vald metod.....	21
3.3	Analysverktyget och variabelvärden.....	21
3.4	Material och källkritik.....	23
3.5	Forskningsetiska övervägande.....	24
4	Analys.....	25
4.1	Militärstrategisk Doktrin 2016.....	25
4.2	Tillväxt för ett starkare försvar: slutredovisning av Försvarsmaktens perspektivstudie 2016 – 2018.....	28
4.3	Motståndskraft: Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021 - 2025, Regeringskansliet, Försvarsdepartementet, 2017.....	31
	Redovisning analysresultat.....	36
4.4	Resultatbeskrivning av analys.....	36

5	Avslutning	38
5.1	Svar på frågeställning	38
5.2	Diskussion	39
5.3	Vidare Forskning	42
6	Litteratur och Referensförteckning	43
6.1	Vetenskapliga Artiklar	43
6.2	Böcker	43
6.3	Normativa dokument	44
6.4	Internet	44

1 Inledning

1.1 Problemformulering

Hybridkrigföring som begrepp har blivit mer aktuellt bland annat på grund av den ryska tillämpningen av hybridkrigföring i Ukraina 2014 där strider och operationer har sträckt sig utanför slagfält och reguljära styrkor. Trots att fenomenet hybridkrigföring diskuteras på svensk officersutbildning upplever författaren en oenighet om vad hybridkrigföring är och hur försvar mot hybridkrigföring kan utformas. I den litteratur som används på officersprogrammet är en begreppsutredande ansats den mest förekommande där Frank Hoffman¹ som kan ses som begreppets fader ger en bild av vad hybridkrigföring kan vara och där Peter Mansoor samt Williamson Murray² ger mer utav ett historiskt perspektiv på fenomenet. Det som kan anses vara underrepresenterat är vad som kan göras åt hybridkrigföring, hur kan ett försvar mot hybrida hot se ut.

Olika forskare har försökt definiera begreppet hybridkrigföring och även om det har diskuterats huruvida hybridkrigföring är något nytt eller ej finns det flertalet återkommande hot som nämns i samband med hybridkrigföring. Bland annat nämner Forskaren Robert Johnson nyttjande av terrorism och kriminalitet som ett påtryckningsmedel samt nyttjande av proxyaktörer och störande av en nations energiproduktion och informationsmiljö³. Även Bastian Giegerich nämner okonventionella metoder som att påverka och radikaliserar minoriteter för att skapa splittring och inre oro inom ett samhälle i syfte att kunna utöva påtryckningar alternativt försvaga denne vid en konflikt⁴.

Frank G Hoffman menar att hybridkrigföring medför en ny nivå av komplexitet inom krigföring där statliga och icke statliga aktörer blandas med konventionella och icke konventionella metoder för krigföring⁵. Murray och Mansoor påpekar att hybridkrigföring kan ses som ett svar på att amerikanska reguljära styrkors överlägsenhet just nu och inom den

¹ Hoffman, Frank G. Hybrid Warfare and Challenges, *Joint Force Quarterly*, 1st quarter. Nr 52, 2009. 34-39

² Murray, Williamson & Mansoor, Peter R. (red.), *Hybrid warfare: fighting complex opponents from the ancient world to the present*, Cambridge University Press, Cambridge, 2012,

³ Johnson, Robert. "Hybrid War and Its Countermeasures: A Critique of the Literature." *Small Wars & Insurgencies* 29.1 (2018): 141-63. Web, sida 156-157

⁴ Giegerich, Bastian. "Hybrid Warfare and the Changing Character of Conflict." *Connections : The Quarterly Journal* 15.2 (2016): 65-72. Web. Sida 71

⁵ Hoffman, *Hybrid Warfare and Challenges*, sida 38–39

närmaste framtiden vilket tvingar motståndare att nyttja alternativa metoder för att kunna påverka amerikanska styrkor⁶.

Ovanstående pekar mot att det finns en ganska klar uppfattning om vilka hot som hybridkrigföring medför och för att möta dessa hot menar ett flertal författare att enbart nyttja militära medel helt enkelt inte räcker till. Då hela samhället är sårbart för påverkan av en motståndare krävs det att hoten bemöts både militärt men även genom att andra utsatta aktörer och miljöer involveras på en strategisk nivå.

I *Militärstrategisk doktrin 16* nämns flertalet av de hot hybridkrigföring innebär som en del av *Gråzonen* vilket beskrivs som ett sorts mellanskikt befinnandes mellan krig och fred⁷. Detta innebär att Sverige på en doktrinär nivå relaterar till hybridkrigföring och de hot som hybridkrigföring medför. Hur dessa hot ska hanteras framgår dock inte lika tydligt mer än att det ska ske inom ramen för totalförsvaret⁸ och att manöverkrigföring bedöms kunna nyttjas mot en motståndare som nyttjar hybridkrigförings principer⁹.

Ovanstående pekar på att det finns en medvetenhet om hybridkrigföring men att det inte är lika tydligt hur försvar mot hybridkrigföring är tänkt att ske. Den upplevda kunskapslucka som motiverar forskningsöversikten är kopplad till svensk officersutbildning och den av författaren upplevda otydligheten i hur försvar mot hybridkrigföring genomförs.

1.2 Forskningsöversikt

För att söka i aktuellt forskningsläge har Anna Lindh bibliotekets sökmotor PRIMO¹⁰ nyttjats där fokus riktats mot databaserna ProQuest Military Collection, Taylor & Francis Online – Journals, Directory of Open Access Journals, JSTOR. Söksträngar har bestått av följande uttryck i olika kombinationer *Hybrid Warfare, strategy, Civil-military cooperation, military civilian cooperation, Total defence, against, strategy level, counter, military science, war studies, sverige, sweden*. Sökningarna har inte avgränsats i tid men de artiklar som har förekommit i störst utsträckning har varit publicerade efter 2015, hade sökningarna givit fler träffar på artiklar innan 2015 hade en avgränsning i tid gjorts efter 2014. Anledningen till

⁶ Williamson & Mansoor, *Hybrid warfare: fighting complex opponents from the ancient world to the present*, sida 2–16

⁷ *Militärstrategisk doktrin: MSD 16*, Försvarmakten, Stockholm, 2016, sida 35

⁸ Ibid, sida 53

⁹ Ibid, sida 61

¹⁰ <https://www.fhs.se/anna-lindh-biblioteket.html>

denna avgränsning hade varit ambitionen att fånga upp forskning som relaterar till situationen i Ukraina 2014 och förekomsten av hybridkrigföring inom Europa.

Det militärteoretiska verk som främst används inom officersutbildning i Sverige är *Contemporary Military Theory*¹¹ (hädanefter CMT). CMT introducerar läsaren för en mindre detaljspecifik syn på krigföring, hur fenomenet kan förstås och framförallt om hur teorier om krigföring kan förstås¹². I CMT beskrivs teorier om krigföring på land (land operations) med inriktning i huvudsak mot reguljära konflikter med konventionella medel. Hybridkrigföring nämns inte utan det som kommer närmast är ett avsnitt med teorier om ”small wars”, ”insurgencies” och ”COIN”¹³.

I *Understanding Land Warfare*¹⁴ som för övrigt också ingår i kurslitteraturen inom officersprogrammet där nämns hybridkrigföring som en tredje kategori inom framtida markoperationer (future land warfare). Hybridkrigföring beskrivs som en sammanstrålning mellan konventionell och gerillakrigföring där motståndaren använder flera olika sorters medel och metoder simultant för att uppnå verkan¹⁵.

Forskaren Robert Johnson lutar sig åt Hoffmans definition av begreppet hybridkrigföring när han genomför en kritisk granskning av litteratur inom området hybridkrigföring och går igenom ofta föreslagna motåtgärder¹⁶. Huvudargumentet Johnson för fram är att hybridkrigföring främst bör bemötas på strategisk och politisk nivå¹⁷ samt hävdar författaren att hybridkrigföring som fenomen inte är en ny företeelse även om begreppet må vara nytt¹⁸.

För att stärka sin tes att hybridkrigföring bemöts på en strategisk och politisk nivå sammanställer författaren bland annat en tabell över motåtgärder vid hybridkrigföring, motåtgärder som kan anses vara strategiska alternativt politiska¹⁹. Johnson nämner i sina slutsatser att hybridkrigföring mer ska ses som ett nyttjande av tillgängliga medel i syfte att uppnå en specifik effekt än som ett nytt sätt att utkämpa krig möjliggjort av viss teknologi²⁰.

¹¹ Ångström, Jan & Widén, Jerker, *Contemporary military theory: the dynamics of war*, Routledge, Milton Park, Abingdon, Oxon, 2015

¹² Ibid, sida 2-4

¹³ Ibid, sida 119-127

¹⁴ Tuck, Christopher, *Understanding land warfare*, Routledge, Milton Park, Abingdon, Oxon, 2014

¹⁵ Ibid, sida 218

¹⁶ Johnson, *Hybrid War and Its Countermeasures: A Critique of the Literature*, Sida 141

¹⁷ Ibid, sida 141

¹⁸ Ibid, sida 155–157

¹⁹ Ibid, sida 156

²⁰ Ibid, Sida 157

Bastian Giegerich har genomfört en diskursanalys över rådande konceptuella debatter om hybridkrigföring och menar att dels finns det svårigheter att inordna fenomenet i ”krig eller fred” samt menar att resiliens och konventionell avskräckning kan ses som motåtgärder vid hybridkrigföring²¹. Liliana Filip menar att militära organisationer i större utsträckning än tidigare är beroende av civil infrastruktur och civila aktörer vilket innebär ett större krav på en koppling mellan civila samhället och försvarsmaktsorganisationer²². Förutom militära organisationers direkta behov av civil infrastruktur som stöd för verksamhet är även civil infrastruktur sårbar för externa hot och angrepp vilket en fientlig aktör kan nyttja för att uppnå indirekt verkan mot en militär organisation²³.

Miroslaw Banasik presenterar ett polskt perspektiv på hybridkrigföring och försvar mot hybridkrigföring där förutom en reflektion om vikten av samarbete mellan EU och NATO påpekas också att en ensidig satsning på militärt försvar inte möter den fulla problematiken hybridkrigföring medför²⁴. Samma slutsatser kommer Drazen Smiljanic fram till i sin analys av Kroatisk strategisk förmåga att möta hybridkrigföring²⁵ samt Cîrdei Ionuț Alin, Ispas Lucian från rumänska militärhögskolan för markstridskrafter²⁶.

Huvuddelen av de undersökta artiklarna behandlar hybridkrigföring ur ett EU alternativt NATO perspektiv, förutom Miroslaw Banasik är den enda andra forskning som upptäckts i sökningarna och som riktas mot en mindre stat Drazen Smiljanic *Development of the Croatian National Security Strategy in the Hybrid Threats Context* som vilket titeln skvallrar om tar sig an ett Kroatiskt perspektiv.

Smiljanic utgår från nationell säkerhet vilket består dels av ett lands förmåga att utan hot eller inblandning från främmande makt styra sina inre angelägenheter, dels dess funktioner och samhällsinstitutioner samt dess säkerhetsinstitutioner som polis och militär²⁷. Författaren har genomfört en analys utav Kroatiens förmåga att bemöta hybrida hot²⁸, analysen ligger till bakgrund för en bedömning om hur Kroatien kan bemöta hybridkrigföring. Likt tidigare

²¹ Giegerich, Bastian, *Hybrid Warfare and the Changing Character of Conflict*, Sida 65

²² Filip, Liliana. "NATO Resilience Strategy Towards Russian Hybrid Warfare" *Journal of Defense Resources Management* 8.2 (2017): 64-71. Web, Sida 64

²³ Ibid Sida 65

²⁴ Banasik Miroslaw, "Building up state strategic resistance against hybrid threats", *Journal of Defence Resources Management*, Vol.8, Issue 2, (14), 2017, sida 60–61

²⁵ Smiljanic Drazen, "Development of the Croatian National Security Strategy in the Hybrid Threats Context", *Croatian International Relations Review*, 80, 2017, 97–129, sida 120 – 121

²⁶ Ionuț Alin, Ispas Lucian, "A possible answer of the European Union to hybrid threats", *Bulletin Scientific*, Nr. 2 (44), 2017, Sida 76–77

²⁷ Smiljanic, *Building up state strategic resistance against hybrid threats*, sida 100–101

²⁸, Ibid sida 110

författare menar Smiljanic att det militära maktmedlet bör mer ses som en komponent som kombineras med andra medel för att kunna bemöta hybridkrigföring.²⁹

1.3 Slutsatser Forskningsöversikt

De slutsatser som kan dras från forskningsläget är att begreppet hybridkrigföring är omdebatterat men att större delen av de artiklar som undersökts refereras Frank G Hoffman. En annan slutsats är att även om flertalet författare lyfter fram motåtgärder riktade mot hybridkrigföring är dessa i huvudsak riktade mot och skrivna i kontexten EU eller NATO alternativt bägge.

Som tidigare konstaterat har forskningsöversikten visat att det finns mycket skrivet om hybridkrigföring, försvar mot hybridkrigföring och strategisk nivå. De fall som upptäckts är NATO, EU, Polen och Kroatien, ingen av de sökningar som genomförts har resulterat i Sverige som fall. En likformighet, om än grov kan anas i forskningsläget relativt hur försvar mot hybridkrigföring kan utformas och det i kombination med den brist på forskning specifikt riktad mot Sverige pekar på en forskningslucka som kan vara intressant att utforska vidare.

Denna undersökning ämnar bidra till kunskap om försvar mot hybridkrigföring i en svensk strategisk kontext. Då den teori om hybridkrigföring som presenteras i *Understanding Land Warfare* inte täcker in det vida spektra som forskningsläget indikerar rörande hybridkrigföring så kommer ett militärteoretiskt ramverk behöva skapas. Detta ramverk kommer att baseras på den forskning som studerats samt delar ur den militärteoretiska ansats som kan återfinnas i *Understanding Land Warfare*.

Den forskning som framkommit i forskningsöversikten liknar det *CMT* uttrycker som ”militära tankar” mer än militärteori, detta då även om undersökta artiklar diskuterar hybridkrigföring som fenomen och hur seger i hybridkrig kräver olika metoder uppnår ingen av artiklarna den systematik som Ångström och Widén anser vara vital för teoribildning³⁰.

1.4 Syfte och Forskningsfråga

Syftet med undersökningen är att med hjälp av ett militärteoretiskt ramverk undersöka hur svenska strategiska inriktningar för totalförsvaret bemöter hot från hybridkrigföring.

²⁹ Smiljanic, *Building up state strategic resistance against hybrid threats*, sida 113–115

³⁰ Ångström & Widén, *Contemporary military theory: the dynamics of war*, sida 4

Detta leder till min forskningsfråga:

- Hur kan svenska strategiska inriktningar för försvar mot hybridkrigföring förklaras med hjälp av ett militärteoretiskt ramverk?

1.5 Relevans för professionen

Hybridkrigföring förekommer i Europa idag och fenomenet är en av flera utmaningar Sveriges totalförsvar står inför. Att undersöka svenska styrande dokument i syfte att se hur dessa tar hybridkrigföring i beaktning bidrar till en ökad förståelse för den hotbild som totalförsvaret dimensioneras för. Framtagningen av ett militärteoretiskt ramverk kan också anses bidra till kunskapsutveckling.

1.6 Avgränsningar

Undersökningen kommer att avgränsas till en strategisk nivå samt tidsmässigt avgränsas till efter 2014 med motivet att konflikten i Ukraina innebar ett nytt fokus på hybridkrigföring.

1.7 Disposition

I uppsatsens teorikapitel presenteras den forskning som kommer att nyttjas i skapandet av undersökningens teoretiska ramverk samt en diskussion om både det teoretiska ramverket och underlaget som nyttjats i skapandet av detta. I slutet av kapitlet kommer det teoretiska ramverket att operationaliseras.

I metodkapitlet kommer undersökningens material presenteras mer ingående samt vald metod, ett resonemang förs även gällande val av metod och material. Kapitlet kommer att avslutas med att analysverktyget operationaliseras samt presenteras tillsammans med dess variabelvärden.

I analyskapitlet kommer materialet att analyseras med hjälp av analysverktyget för att få fram den empiri som kommer att vara underlag för diskussionerna i avslutningskapitlet.

Diskussioner rörande resultat, metoder, metod samt forskningsetiska övervägande kommer även de att föras i avslutningskapitlet samt kommer svaret på forskningsfrågan presenteras med förslag på vidare forskning. I sista kapitlet kommer samtliga källor att redovisas.

2 Teori

I följande kapitel kommer centrala begrepp att definieras, det teoretiska ramverket kommer att skapas och i slutet av kapitlet kommer detta att operationaliseras.

2.1 Centrala begrepp

2.1.1 Militärteori

Definitionen av militärteori är hämtad ur *CMT* där militärteori förstås som av generaliserbar natur kritiska och systematiska reflektioner om krig och krigföring i den huvudsakliga kontexten vinnandet utav krig samt krigets natur och karaktär³¹.

2.2 Militärteoretiskt Ramverk

2.2.1 Christopher Tuck *Understanding Land Warfare*

Kännetecknen för hybridkrigföring är reguljära och irreguljära samt icke-statliga aktörer som agerar i ett spektrum som spänner mellan fullt krig och skymningsläge. Detta i den fysiska dimensionen till den konceptuella, det vill säga från den direkta påverkan på motståndaren till påverkan på lokalbefolkning, inhemsk ordning, samt internationell opinion³². För att motverka ett hot som hybridkrigföring har bokens författare identifierat två vägar metoder, antingen förutspås hotets form eller tillämpas en organisatorisk flexibilitet som kan möta hotet hur det än gestaltar sig. Svårigheten med att förutse är dock att det ur ett historiskt perspektiv tenderar att bli fel, svårigheten med en organisatorisk flexibilitet är att forma organisationen i fråga för att med ett gynnsamt utfall kunna förändra sig mot aktuell hotbild³³.

2.2.2 Frank G. Hoffman *Hybrid Warfare and Challenges*

Frank Hoffman kan anses vara tongivande kopplat till uppfattningar om begreppet hybridkrigföring och han är ofta refererad i sammanhang där hybridkrigföring behandlas. För att skapa ett teoretiskt ramverk inför denna undersökning bör Hoffman inkluderas baserat på hur ofta Hoffman är refererad.

Hoffman menar att statliga och icke-statliga aktörer, konventionella som icke-konventionella metoder, irreguljär krigföring och reguljär krigföring samt terrorism och kriminalitet är metoder som används för att uppnå fysisk som psykologisk effekt inom hybridkrigföring³⁴.

³¹ Ångström & Widén, *Contemporary military theory: the dynamics of war* sida 4–7

³² Tuck, *Understanding land warfare*, Sida 218–221

³³ Ibid, sida 221–226

³⁴ Hoffman, *Hybrid Warfare and Challenges*, sida 36

2.2.3 Robert Johnson *Hybrid War and Its Countermeasures: A Critique of the Literature*

Dr Robert Johnson tillhör Oxford University Department of Politics and International Relations men har även agerat rådgivare för både myndigheter och olika försvarsmakter i säkerhets och försvarsfrågor³⁵. Johnson bidrar till denna uppsats med ett akademiskt internationellt perspektiv på hybridkrigföring.

Johnson menar att hybridkrigföring främst måste bemötas på en strategisk nivå framför en taktisk eller operativ nivå, detta då han menar att hybridkrigföring utgör ett hot som går utanför den militära sfären. Hybridkrigföring kan innehålla militära aspekter men även icke-militära som desinformation och ekonomisk påverkan. För att möta ett hot som sträcker sig över hela spektret menar författaren att inte bara militära maktmedel kan utnyttjas då till exempel kriminalitet bemöts bäst av rättsväsendet och desinformation av fri press³⁶.

De hot Johnson nämner är cyberkrigföring, subversion, terrorism och kriminalitet för att störa och manipulera informationsmiljön, energiproduktion, attackera ekonomiska svagheter och utnyttja diplomatiskt inflytande³⁷. De motåtgärder Johnson presenterar är till stor del på strategisk nivå och innefattar att bemöta misstänkta fall av hybridkrigföring med till buds stående medel. Vid till exempel större DDOS-angrepp (överbelastningsattack) agera på en strategisk nivå och mobilisera snabbinsatsstyrkor samt på en nationell nivå visa beslutsamhet³⁸.

2.2.4 Bastian Giegerich *Hybrid Warfare and the Changing Character of Conflict*

Bastian Giegerich har en bakgrund inom tyska försvarsministeriet där han arbetat med forskning och policyskapande, idag är han direktör för ”Defence and Military Analysis” på ”The International Institute for Strategic Studies”. Giegerich har även undervisat internationella relationer, krigsvetenskap och public administration på London school of economics, universitetet i Potsdam och universitetet i Kassel³⁹. Giegerich är inkluderad i denna studie på grund av hans forskningsarbete runt hybrida hot, resiliens och strategi.

I sin artikel utgår Giegerich från ett NATO-perspektiv när hybridkrigföring och försvar mot densamme beskrivs⁴⁰. Hybridkrigföring enligt Giegerich återfinns i skymningslandet mellan krigstillstånd och fred, eller i det traditionella tänkandets sömmar där den utsatta aktörens

³⁵ <http://www.cw.ox.ac.uk/robert-johnson>, hämtad 2019 – 03 – 21

³⁶ Johnson, *Hybrid War and Its Countermeasures: A Critique of the Literature*, sida 158 – 159

³⁷ Ibid, sida 145

³⁸ Ibid, sida 156 – 157

³⁹ <https://www.iiss.org/people/defence-and-military-analysis/bastian-giegerich>, hämtad 2019 – 03 – 21

⁴⁰ Giegerich, *Hybrid Warfare and the Changing Character of Conflict*, Sida 65

främsta försvar är en säkerhetspolitik byggd med resiliens i åtanke. Giegerichs förståelse för uttrycket resiliens i kontexten nationell säkerhetspolitik är ett samhälles förmåga att hantera hot och risker, att anpassa sig efter dessa, att återhämta sig ifall attackerat utan att förlora förmågan att tillgodose dess invånare med dess basala behov. Resiliens funktion i ett försvar mot hybrida hot är enligt författaren att minska ett lands sårbarhet mot hoten till den grad att en eventuell attack inte löper någon större chans till framgång. För att uppnå detta krävs enligt författaren ett åtagande som involverar hela samhällsapparaten, näringslivet och statsmakt⁴¹.

Ett exempel på preventiva åtgärder inför hotet av hybridkrigföring är uppsättandet av militära förband som dels är omedelbart gripbara dels specialiserade på att agera i en hybridkrigföringskontext genom utbildning inom informationsoperationer, spaning och underrättelser⁴². Andra åtgärder är att minska beroende av energi från icke inhemska producenter då ett energiberoende kan fungera som påverkansmedel samt upprätta centrala ledningsnivåer som kan koordinera resurser som inte enbart härrör från den militära arenan. Giegerich menar att även informationsoperationer är en integrerad del av hybridkrigföring som bör bemötas med strategisk kommunikation som är konsekvent, sammanhängande och precis⁴³.

2.2.5 Liliana Filip NATO *Resilience Strategy Towards Russian Hybrid Warfare*

Liliana Filip (*National University of Political Science and Public Administration*, Bukarest, Rumänien) menar att militära aktörer idag är mer beroende av civil infrastruktur och civila stödfunktioner än tidigare, något som innebär att dessa får ett ökat behov av skydd⁴⁴. Förutom att ett angrepp på det civila samhället innebär en påverkan på militära aktörer är även det civila samhället i sig ett mål som kan påverkas inom ramen för hybridkrigföring⁴⁵.

Filip menar att resiliens, som definieras i en NATO kontext som träning utav civila aktörer inför kris och konflikt, säkrandet av kritiska samhällsfunktioner, upprättandet utav reservlager, bidragandet av snabba insatser vid kriser samt civil-militära samarbeten är grundläggande i försvar mot hybridkrigföring⁴⁶. Träning av och involverandet utav civila aktörer i en hybridkrigskontext leder till en ökad förmåga att skydda och upprätthålla kritisk samhällsinfrastruktur⁴⁷. Hybridkrigföring syftar enligt författaren till att störa, förvirra,

⁴¹ Giegerich, *Hybrid Warfare and the Changing Character of Conflict*, sida 68

⁴² Ibid, sida 70

⁴³ Ibid, sida 71

⁴⁴ Filip, *NATO Resilience Strategy Towards Russian Hybrid Warfare*, Sida 64

⁴⁵ Ibid, sida 65

⁴⁶ Ibid, sida 66

⁴⁷ Ibid, sida 67

destabilisera och paralysera en aktör genom att attackera dess svagheter vad de än må vara, därmed är försvaret mot detta att förneka motståndaren en framgångsrik påverkan på eventuella svagheter⁴⁸.

Faktiska åtgärder som Filip menar ingår i försvar mot hybridkrigföring är en förståelse för medel inom hybridkrigföring som desinformation, politisk extremism, sociala protestkampanjer, yttre militära hot och motåtgärder som strategisk kommunikation, förtroende för det politiska systemet och dess policys samt social sammanhållning⁴⁹. Vidare nämner författaren cyberhot och menar att dessa till stor del syftar till att störa samhällsviktig infrastruktur som energiförsörjning, ekonomiska institutioner, sjukvård bland annat och att en del av ett försvar mot cyber är att göra dessa institutioner resilienta och motståndskraftiga⁵⁰.

2.2.6 Miroslaw Banasik *Building up state strategic resistance against hybrid threats*

Miroslaw Banasik pensionerad överste och professor på Jan Kochanowski Universitetet i Polen⁵¹ undersöker hybridkrigföring ur ett polskt perspektiv i kontexten NATO. Banasik förstår hybridkrigföring som krigföring med alla olika möjliga medel och metoder till simultant våldsutövande inkluderat reguljära och irreguljära operationer samt operationer i cyberdomänen, ekonomiska sfären och den psykologiska domänen. Hybridkrigföring utspelas enligt Banasik i gränlandet mellan krig och fred i det *MSDI6* förstår som gråzonen (författaren anmärkning) i både fysiska och icke-fysiska dimensioner med direkta såväl som indirekta metoder och ska förstås på en strategisk nivå⁵².

Banasik förespråkar en holistisk syn på försvar mot hybridkrigföring som involverar hela samhället, civila delar som militära⁵³, multidimensionellt som multinationellt⁵⁴. Förutom traditionella försvarsförberedelser av en militär natur menar Banasik att speciella förband bör skapas i syfte att möta motståndare som rör sig i gränlandet mellan att vara militär aktör, kriminell och terrorist, förband som är samtränade med andra statliga aktörer. Vidare påpekar Banasik att ansvarsfördelning vid hot om hybridkrigföring måste definieras för andra statliga aktörer och myndigheter för att kunna koordinera ett försvar mot hybridkrigföring på en

⁴⁸ Filip, *NATO Resilience Strategy Towards Russian Hybrid Warfare*, sida 67

⁴⁹ Ibid, sida 67

⁵⁰ Ibid, sida 68

⁵¹ Banasik, *Building up state strategic resistance against hybrid threats*, sida 50

⁵² Ibid, sida 52 – 53

⁵³ Ibid, sida 55

⁵⁴ Ibid, sida 56

strategisk nivå som omfattar militära och civila aktörer, lagstiftande som organisatoriska instanser inom statsapparaten⁵⁵.

Konkreta förslag som Banasik för fram är skapandet av ”cyberenheter” för att möta cyberhot⁵⁶. För att möta angrepp i gråzonen bestående av irreguljära och reguljära aktörer samt kriminalitet och subversion krävs civil-militära lösningar samtidigt som informationsoperationer och desinformation hanteras inom ramen för strategisk kommunikation. För att kunna dels upptäcka hybridhot och allokalisera lämpliga resurser menar Banasik att det på en strategisk nivå måste finnas ett helhetstänk som sträcker utanför traditionell statsapparats byråkrati⁵⁷.

2.2.7 Drazen Smiljanic *Development of the Croatian National Security Strategy in the Hybrid Threats Context*

Chefen för centrat för försvar och strategiska studier vid Kroatiska försvarshögskolan tillika översten Drazen Smiljanic⁵⁸ menar att det militära maktmedlet ensamt inte kan bemöta den komplexa hotbild som hybridkrigföring medför⁵⁹ utan ska mer ses som ett verktyg bland flera. Hybridkrigföringens förmåga att påverka inte bara militära aktörer utan ett samhälle i stort kräver enligt Smiljanic en omfattande förståelse för fenomenet och en konceptualisering för försvar mot hybridkrigföring inkluderat en alltid pågående bedömning av nationens sårbarheter⁶⁰.

Sabotage mot samhällskritisk infrastruktur och institutioner, terrorism och kriminalitet, störningar i energileveranser och subversion är enligt Smiljanic troliga sårbarheter och mål vid hybridkrigföring. För att bemöta dessa menar författaren att resiliens är en viktig del tillsammans med en nationell förmåga att upptäcka kritiska sårbarheter, identifiera eventuella hot och tillsätta rätt resurser. För att uppnå detta måste en proaktiv regeringsledd allomfattande progressiv strategi som inkluderar samtliga aktörer i samhället finnas⁶¹.

En koncentration av olika resurser och förmågor i försvar mot hybridkrigföring, civila som militära tillsammans med lagrum och regelverk som stödjer ett flexibelt agerande mot hybridkrigföring skapar enligt författaren resiliens. Ett utökande av underrättelsetjänst och

⁵⁵ Banasik, *Building up state strategic resistance against hybrid threats*, sida 57

⁵⁶ Ibid, sida 59

⁵⁷ Ibid, sida 61

⁵⁸ Smiljanic Drazen, *Building up state strategic resistance against hybrid threats*, sida 129

⁵⁹ Ibid, sida 113

⁶⁰ Ibid, sida 114

⁶¹ Ibid, sida 119

kontraspionage tillsammans med skapandet av nya förmågor som överlappar traditionella gränser medger att bemöta hybrid hot aktivt då dessa ofta syftar till att nyttja svagheter i etablerade system⁶².

2.2.8 Alin Ionut & Lucian Ispas, *A possible answer of the European Union to hybrid threats*

Ionut och Ispas menar i *A possible answer of the European Union to hybrid threats* att hybridkrigföring påverkar ett samhälles fysiska sårbarheter som energiförsörjning och annan kritisk infrastruktur men även innehåller även inslag av desinformation och subversion⁶³.

För att möta dessa hot menar författarna att myndigheter måste skapa en sammanhållen strategi för att kunna möta och motverka hybridkrigföring men även för att samordna alla olika aktörer som kan involveras vid ett angrepp och skapa resiliens⁶⁴. Hybridkrigföring medför enligt författarna desinformation, cyberkrig, terrorism och kriminalitet, subversion. Skapandet av speciella enheter som agerar i cybermiljö och kan arbeta över nationsgränser då cyber sträcker sig över dessa är nödvändiga för ett aktivt försvar. Skapandet av lagrum för att bemöta aktiviteter i gränslandet mellan kriminalitet, terrorism och andra aktiviteter ingående i gråzonsproblematiken samt civil-militära samarbeten bidrar till resiliens vilket leder till en mångsidighet i ett försvar mot hybridkrigföring⁶⁵.

Författarna förespråkar ett holistiskt försvar mot hybridkrigföring som inte bara inkluderar samhället i stort utan även leder till större internationella samarbeten för att kunna åtgärda kritiska sårbarheter⁶⁶. För att möta subversion och desinformation krävs inte bara strategisk kommunikation utan även transparens och trovärdighet från myndigheter. Detta leder enligt författarna till ett minskat missnöje bland minoriteter vilka annars kan vara potentiella rekryteringsbaser för en motståndare, samt även till att effekterna av hybridkrigföring i form av subversion och desinformation minskas⁶⁷.

2.3 Teoretiskt ramverk

Här kommer det teoretiska ramverket att sammanfogas, först kommer den karakteristika som utvunnits ur forskningen att sammanställas och värderas för att därefter operationaliseras.

⁶² Smiljanic Drazen, *Building up state strategic resistance against hybrid threats*, sida 120

⁶³ Ionuț & Ispas, *A possible answer of the European Union to hybrid threats*, sida 71 – 72

⁶⁴ Ibid, sida 73

⁶⁵ Ibid, sida 77

⁶⁶ Ibid, sida 73

⁶⁷ Ibid, sida 73 – 75

2.3.1 Sammanställning av karakteristika för försvar mot hybridkrigföring.

Författare	Hybridkrigföring Innebär	Motåtgärd
Tuck Johnson Giegerich	Fientliga aktiviteter i gråzonen mellan öppen konflikt och fred.	Organisatorisk flexibilitet ⁶⁸ samt underrättelsetjänst och kontraspionage, samövat totalförsvar, frivilligrörelser för att upprätthålla samhällsviktiga funktioner ⁶⁹ samt civil-militära samarbeten. ⁷⁰
Tuck Johnson Banasik	Reguljära och irreguljära aktörer	Organisatorisk flexibilitet ⁷¹ samt civil-militärt samarbete ⁷² , specialförband som satts samman, utbildats och tränats för att agera mot hybrida hot som rör sig i gränslandet mellan reguljära och irreguljära aktörer ⁷³ .
Johnson Smiljanic	Ekonomisk blockad samt störningar av till exempel energileveranser utifrån	Bemöt blockader som ett angrepp och åkalla internationell lag som stöd samt nyttjandet av strategisk kommunikation ⁷⁴ .
Johnson Filip Banasik Ionut och Ispas	Cyberkrigföring	Visa tydlighet från drabbad nation, mobilisera snabbinsatsstyrkor (quick responsive force) samt förklara sig redo att möta eventuella gränskränkningar ⁷⁵ . Mildra följderna av cyberangrepp genom att skapa robusta och resilienta

⁶⁸ Tuck, *Understanding land warfare*, sida 218

⁶⁹ Johnson, *Hybrid War and Its Countermeasures: A Critique of the Literature*, 155 – 157

⁷⁰ Giegerich, *Hybrid Warfare and the Changing Character of Conflict*, sida 68

⁷¹ Tuck, *Understanding land warfare*, Sida 218

⁷² Banasik Miroslaw, *Building up state strategic resistance against hybrid threats*, sida 55

⁷³ Johnson, *Hybrid War and Its Countermeasures: A Critique of the Literature*, sida 156

⁷⁴ Ibid, sida 156

⁷⁵ Ibid, sida 156

		institutioner ⁷⁶ . Identifiera hotet tidigt ⁷⁷ .
Johnson Giegerich Filip Banasik Ionut och Ispas	Desinformation och informationsoperationer	Då desinformation inte kan anses utgöra en krigshandling kan inte militära medel nyttjas ⁷⁸ . Fri press bidrar till kritiskt granskande samt att avslöjande av desinformationen samt syftena bakom denna ⁷⁹ . Strategisk kommunikation, förtroende för det politiska systemet och dess policys samt social sammanhållning är andra åtgärder. ⁸⁰
Johnson Filip Smiljanic Ionut och Ispas	Påverkan på samhällskritisk infrastruktur	Civil-militära samarbeten som syftar till att skydda anläggningar och bidra till upptäckandet av ett förestående angrepp ⁸¹ .
Johnson Filip Banasik Smiljanic Ionut och Ispas	Subversion	Sociala åtgärder för att skapa stabilitet och en rättssäker ordningsmakt för att skapa förtroende samt civil-militära samarbeten ⁸² .
Johnson Filip Banasik Smiljanic Ionut och Ispas	Terrorism och kriminalitet	Lagrum och enheter som kan agera i gränslandet mellan militär och polis samt underrättelsetjänst ⁸³ .

⁷⁶ Banasik Miroslaw, *Building up state strategic resistance against hybrid threats*, sida 58

⁷⁷ Filip, *NATO Resilience Strategy Towards Russian Hybrid Warfare*, sida 57

⁷⁸ Johnson, *Hybrid War and Its Countermeasures: A Critique of the Literature*, sida 156

⁷⁹ Ionuț & Ispas, *A possible answer of the European Union to hybrid threats*, sida 73 - 75

⁸⁰ Giegerich, *Hybrid Warfare and the Changing Character of Conflict*, sida 71

⁸¹ Filip, *NATO Resilience Strategy Towards Russian Hybrid Warfare*, sida 67 – 68

⁸² Ionuț & Ispas, *A possible answer of the European Union to hybrid threats*, sida 73 - 75

⁸³ Johnson, *Hybrid War and Its Countermeasures: A Critique of the Literature*, sida 156

2.4 Operationalisering av det teoretiska ramverket

I följande avsnitt kommer det militärteoretiska ramverket operationaliseras, i ett senare skede i metodkapitlet kommer själva analysverktyget att operationaliseras.

2.4.1 Fientliga aktiviteter i gråzonen mellan öppen konflikt och fred.

I denna undersökning förstås fientliga aktiviteter som Clausewitz diskuterade det i *Om Kriget*, det vill säga som ett medel för att nå politiska målsättningar⁸⁴. Gråzonen mellan öppen konflikt och fred är de strategiska otydligheter som uppstår mellan krig och fred.

Betydelsen av ovanstående är därmed följande: Fientlig påverkan i syfte att påtvinga en vilja i en kontext mellan öppen konflikt och fred. Preventiva åtgärder innebär bland annat underrättelsetjänst⁸⁵ och skapande av lagrum som tillåter insatser i gråzonen⁸⁶.

2.4.2 Reguljära och irreguljära aktörer

Denna variabel undersöker förekomsten av reguljära och irreguljära aktörer som uppträder under en gemensam ledning med syfte att uppnå påverkan mot en aktör. Det unika för irreguljära aktörer i hybridkrigscontext är hur de uppträder tillsammans med reguljära aktörer enligt Hoffman⁸⁷. Motåtgärder är civil-militära samarbeten och enheter som kan agera mot reguljära som irreguljära aktörer med stöd av lag⁸⁸.

2.4.3 Ekonomisk blockad samt störningar av till exempel energileveranser utifrån

Denna variabel åsyftar yttre påtryckningar på en nation i form av ekonomisk blockad, strypanget av energileveranser och olika embargon⁸⁹. Motåtgärder som förs upp är att bemöta blockader som ett angrepp och åkalla internationell lag som stöd samt att bygga upp resiliens i form av lager och inhemsk produktion⁹⁰.

2.4.4 Cyberkrigföring

Med cyberkrigföring menas aktiviteter i cyberdomänen som syftar till att störa samhällsviktig infrastruktur som energiförsörjning, ekonomiska institutioner, sjukvård bland annat och att en

⁸⁴ Clausewitz, Carl von, *Om kriget*, Bonnier fakta, Stockholm, 1991, Sida 41 – 43

⁸⁵ Johnson, *Hybrid War and Its Countermeasures: A Critique of the Literature*, sida 156

⁸⁶ Ionuț & Ispas, *A possible answer of the European Union to hybrid threats*, sida 77

⁸⁷ Hoffman, *Hybrid Warfare and Challenges*, sida 36 – 38

⁸⁸ Johnson, *Hybrid War and Its Countermeasures: A Critique of the Literature*, sida 156

⁸⁹ Ibid, sida 156 – 157

⁹⁰ Giegerich, *Hybrid Warfare and the Changing Character of Conflict*, Sida 71

del av ett försvar mot cyber är att göra dessa institutioner resilienta och motståndskraftiga⁹¹ samt uppsättandet av enheter för att verka i cyberdomänen⁹².

2.4.5 Desinformation och informationsoperationer

Desinformation åsyftar aktiviteter i informationssfären med syfte att smutskasta, manipulera och/eller dölja skeenden i specifika syften att uppnå specifika mål⁹³. Då desinformation inte kan anses utgöra en krigshandling kan inte militära medel nyttjas. Motåtgärder är fri press och avslöjande av desinformationen samt syftena bakom denna är effektivast motåtgärd, samt strategisk kommunikation⁹⁴.

2.4.6 Påverkan på samhällskritisk infrastruktur

Med samhällskritisk infrastruktur åsyftas infrastruktur för inhemsk energiförsörjning, sjukvård, transportinfrastruktur, kommunikation⁹⁵. Den infrastruktur som tillgodoser medborgaren med de basbehov denne har. Följaktligen används denna indikator för hot mot och försvar av kritisk samhällsinfrastruktur som frivilligrörelser för att upprätthålla samhällsviktiga funktioner⁹⁶.

2.4.7 Subversion

Med subversion menas verksamhet i det fördolda som syftar till att störa eller förändra delar av en samhällsordning för att uppnå vissa syften till exempel manipulering av valresultat. Motåtgärder är sociala åtgärder för att skapa stabilitet och en rättssäker ordningsmakt för att skapa förtroende samt civil-militära samarbeten⁹⁷.

2.4.8 Terrorism och kriminalitet

Terrorism förstås som användandet av våld eller hotet om användandet av våld i syfte att skapa rädsla⁹⁸. Följaktligen innebär denna indikator nyttjandet av våld eller hot om användandet av våld samt kriminalitet av en motståndare i syfte att uppnå en vilja och försvar emot innebär underrättelsetjänst, samövat totalförsvar, integrering av separatister och minoriteter⁹⁹.

⁹¹ Filip, *NATO Resilience Strategy Towards Russian Hybrid Warfare*, sida 68

⁹² Banasik Miroslaw, *Building up state strategic resistance against hybrid threats*, sida 58

⁹³ Smiljanic Drazen, *Building up state strategic resistance against hybrid threats*, sida 107

⁹⁴ Johnson, *Hybrid War and Its Countermeasures: A Critique of the Literature*, sida 156

⁹⁵ Filip, *NATO Resilience Strategy Towards Russian Hybrid Warfare*, sida 67 – 68

⁹⁶ Johnson, *Hybrid War and Its Countermeasures: A Critique of the Literature*, sida 156

⁹⁷ Ionuț & Ispas, *A possible answer of the European Union to hybrid threats*, sida 73 - 75

⁹⁸ Tuck, Christopher, *Understanding land warfare*, Sida 16

⁹⁹ Johnson, *Hybrid War and Its Countermeasures: A Critique of the Literature*, sida 156

3 Metod

3.1 Forskningsdesign

Undersökningen av materialet kommer att vara utformad som en teorikonsumerande fallstudie där Sverige är det aktuella fallet och den empiri som uthämtas efter undersökning av materialet kommer därefter att analyseras med analysverktyget i syfte att ge ett svar på forskningsfrågan. En anledning till valet av en teorikonsumerande studie är att fallet är i centrum och undersökningen är av en förklarande ansats¹⁰⁰. Undersökningens omfattning medger inte skapandet och prövandet av en allomfattande teori för hybridkrigföring men i syfte att kunna genomföra undersökningen har ett militärteoretiskt ramverk skapats. Undersökningen kan till del anses ta en teoriprovande ansats i förhållande till det militärteoretiska ramverket men syftet med undersökningen är i första hand teorikonsumerande då ansatsen är av förklarande art.

Ytterligare skäl till att genomföra en teorikonsumerande undersökning är den upplevda avsaknaden av en och svårigheten att finna en militärteori som uppfyller de kriterier som återfinns i CMT innebär att en teoriprovande ansats kan anses svagare än vald metod¹⁰¹.

Den metod som ämnas användas är systematiserad kvalitativ textanalys med kvantitativa inslag där variabler inhämtade från artiklarna bildar ett teoretiskt ramverk som operationaliseras för användas i analys av empirin¹⁰². För att kunna använda det teoretiska ramverket i undersökningen operationaliseras den utvunna karakteristikan och dess förekomst i materialet klassificeras med variabelvärden som redovisas längre fram. Genom att redovisa förekomster i form av förekomst av ett fenomen i det undersökta materialet antas till del en kvantitativ ansats även om själva undersökningen i huvudsak har en kvalitativ ambition.

En alternativ design för att genomföra undersökningen hade varit att enbart använda den teori som presenteras i *Understanding Land Warfare* men detta alternativ har valts bort för att skapa ett bredare teoretiskt ramverk för att få med mer sentida forskning. En styrka med att basera hela undersökningen på *Understanding Land Warfare* hade kunnat vara att undersökningen enklare skulle kunna replikeras då det teoretiska ramverket i sig är unikt för denna undersökningen till skillnad från befintlig teori. Samtidigt kan den teori som

¹⁰⁰ Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann E. & Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Femte upplagan, Wolters Kluwer, Stockholm, 2017, Sida, 89–90

¹⁰¹ Ibid, sida 89–90

¹⁰² Ibid, Sida 213 – 214

presenteras i *Understanding Land Warfare* ses som grund vilket även uttrycks i nämnda bok på grund av bristen utav forskning riktad mot teoribildande. Ett annat motiv till att inte använda boken att den publicerades 2014 och tar inte någon hänsyn till händelserna i Ukraina utan fokuserar mer på Libanon. Situationen i Ukraina är dels ett fall i närområdet, dels ett modernare exempel på hybridkrigföring.

En nackdel med att konstruera ett teoretiskt ramverk är att den externa validiteten nedgår då studien inte blir generaliserbar på grund av att om en annan teori eller ett annat teoretiskt ramverk nyttjats hade utfallet inte blivit detsamma. Då undersökningens ansats är teorikonsumerande finns dock inte samma behov av att generalisera då studien är unik för fallet och enbart syftar till att förklara det specifika fallet utifrån det teoretiska ramverket¹⁰³.

3.2 Kritik till vald metod

Som nämnts under avsnittet rörande forskningsdesign kommer undersökningen inte vara generaliserbar på grund av dess omfattning och att det är en enkelfallstudie byggt på ett teoretiskt ramverk. Hade ramverket bytts ut mot ett annat är det inte säkert att samma resultat hade uppnåtts.

3.3 Analysverktyget och variabelvärden

I analysverktyget kommer dels förekomsten av indikatorerna att mätas, dels i vilken grad dessa förekommer. Mätvärdena är förekommer omfattande, förekommer, förekommer begränsat, förekommer indirekt, förekommer ej, analysverktyget och variabelvärdena presenteras nedan.

¹⁰³ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Towns, Wängnerud, *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Sida 88 – 89

	Analysenheter		
Indikator	MSD 16	Perspektivstudien	Motståndskraft
<i>Fientliga aktiviteter i gråzonen mellan öppen konflikt och fred.</i>			
<i>Reguljära och irreguljära aktörer</i>			
<i>Ekonomisk blockad samt störningar av till exempel energileveranser utifrån</i>			
<i>Cyberkrigföring</i>			
<i>Desinformation och informationsoperationer</i>			
<i>Påverkan på kritisk samhällsinfrastruktur</i>			
<i>Subversion</i>			
<i>Terrorism och Kriminalitet</i>			

Analysverktyget

Variabelvärde	Innebörd
Förekommer omfattande	Innebär att variabeln är beskriven och tillägnas särskilda avsnitt.
Förkommer	Innebär att variabeln nämns i olika avsnitt och beskrivs ytligt.
Förekommer Begränsat	Innebär att variabeln nämns vid namn men beskrivs inte och förekommer bara i periferin.
Förekommer indirekt	Innebär att variabeln nämns indirekt, det vill säga att karaktäristika för fenomenet nämns men variabeln nämns inte vid namn.
Förekommer ej	Innebär att variabeln inte nämns överhuvudtaget i texten.

Variabelvärden

3.4 Material och källkritik

De dokument som är publicerade i Sverige inom området strategiska inriktningar för totalförsvaret är *Militärstrategisk Doktrin 2016* (hädanefter MSD 16), *Tillväxt för ett starkare försvar: slutredovisning av Försvarsmaktens perspektivstudie 2016 – 2018* (hädanefter Perspektivstudien) samt *Motståndskraft: Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021 – 2025* (hädanefter Motståndskraft). Samtliga tre dokument är normativa dokument och samtliga tre är inkluderade i denna undersökningen vilket innebär att urvalet blir fullständigt.

Då samtliga undersökta dokument anses vara primärkällor av normativ karaktär utgivna i närtid och undersökningen inte riktar sig mot att undersöka någon sanningshalt i dessa är inte källkritiska kriterier som äkthet, oberoende, samtidighet och tendens relevanta.

3.4.1 Militärstrategisk Doktrin 2016

MSD 16 syftar till att vara en inriktning för hur militära maktmedel ska inriktas för att uppnå de säkerhetspolitiska målsättningar som regering och riksdag har beslutat. Doktrinen utger sig för att vara mer en kompass än ett schema och ska ses som en inriktning om hur tankar bör tänkas än om vad som ska tänkas¹⁰⁴. Målgrupp är personal på samtliga nivåer inom Försvarsmakten och är även grund för Försvarsmaktens strategiska kommunikation¹⁰⁵.

3.4.2 Tillväxt för ett starkare försvar: slutredovisning av Försvarsmaktens perspektivstudie 2016 – 2018

Perspektivstudien syftar till att belysa olika vägval för Försvarsmakten under perioden 2021 – 2025 och bortom. Studien är inte en beslutad plan utan ska mer ses som en förberedelse inför nästkommande försvarsinriktningsperiod¹⁰⁶.

3.4.3 Motståndskraft: Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021 - 2025, Regeringskansliet, Försvarsdepartementet, [Stockholm], 2017

Motståndskraft är en delrapport från försvarsdepartementet som utkom 2017, en slutgiltig utgåva av rapporten väntas publiceras 2019 – 05 – 14 och är inte med i denna undersökning

¹⁰⁴ *Militärstrategisk doktrin: MSD16*, sida 5

¹⁰⁵ *Ibid*, sida 9 – 10

¹⁰⁶ *Tillväxt för ett starkare försvar: slutredovisning av Försvarsmaktens perspektivstudie 2016 - 2018*, Försvarsmakten, Stockholm, 2018, sida 8

på grund av dess sena publicering. Delrapporten behandlar inriktningen av totalförsvaret och utformning av civilförsvaret under perioden 2021 - 2025¹⁰⁷.

3.5 Forskningsetiska övervägande

Då denna undersökning inte inkluderar intervjuer eller någon interaktion med andra individer är inte *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* på något vis aktuella i denna undersökning¹⁰⁸. Dock måste denna undersökning genomföras på ett hederligt och systematiskt sätt utan fusk och med ett oberoende. Genom att visa varje steg av processen och redovisa var byggstenarna till det teoretiska ramverket är hämtade gynnas forskaroberoendet och genomskinlighetsidealet samt värderingsfriheten¹⁰⁹. Ytterligare transparens uppnås genom att även motivera olika val som gjorts under undersökningens gång.

¹⁰⁷ Motståndskraft: Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021-2025, Regeringskansliet, Försvarsdepartementet, Stockholm, 2017, sida 7 – 14

¹⁰⁸ Johannessen, Tufte, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2003, sida 61

¹⁰⁹ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Towns, Wängnerud, *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Sida 24 – 27

4 Analys

4.1 Militärstrategisk Doktrin 2016

4.1.1 Fientliga aktiviteter i gråzonen mellan öppen konflikt och fred.

MSD 16 tillägnar gråzonsproblematiken ett avsnitt där denna beskrivs som ”de strategiska ottydligheter som uppstår mellan fred och krig för” vilket medför ”en spänning mellan den inre och yttre säkerheten”. Vidare beskrivs olika frågeställningar som gråzonsproblematiken medför som hur Sverige och Försvarsmakten orienterar sig i den, vad är ett angrepp, när ska stöd till civila myndigheter ges, gränsdragningen mellan kriminalitet och krigföring samt när beredskapen ska höjas¹¹⁰.

MSD 16 menar att motåtgärder mot fientliga aktivister i gråzonen är tydliga mandat och ansvarsfördelning i agerande i en gråzonskontext. Skyddet av samhällsviktiga funktioner ska skötas av de som normalt har uppgiften och det militära försvaret ska i huvudsak ses som en förstärkning av civila resurser¹¹¹.

Gråzonsproblematik och agerande i denna nämns i två olika kapitel i MSD 16 samt tillägnas egna avsnitt, detta stämmer in på kriterierna för förekommer omfattande.

Svar: Variabeln förekommer omfattande

4.1.2 Reguljära och irreguljära aktörer

Kombinationen reguljära eller irreguljära aktörer förekommer inte direkt i text i MSD 16 men irreguljära aktörer nämns vid olika stycken som ett hot¹¹². Störst utrymme får begreppet som något Försvarsmakten ska kunna hantera i en stödjande roll i *stabiliserande operationer*¹¹³ och en djupare beskrivning av begreppet förekommer inte. Motåtgärder som underrättelsetjänst nämns ej men däremot skapandet av lagrum som tillåter insatser i gråzonen nämns inom ramen för gråzonsproblematik¹¹⁴. Variabeln nämns vid namn men beskrivs inte och förekommer bara i periferin.

Svar: Variabeln förekommer begränsat

¹¹⁰ *Militärstrategisk doktrin: MSD16*, sida 37

¹¹¹ *Ibid*, sida 46

¹¹² *Ibid* sida 6, 43, 53, 54, 56

¹¹³ *Ibid*, sida 43

¹¹⁴ *Ibid*, sida 46

4.1.3 Ekonomisk blockad samt störningar av till exempel energileveranser utifrån

Möjligheten till yttre påverkan mot Sverige genom ekonomiska medel som handel och genom försörjning av varor nämns som en sårbarhet som i huvudsak motverkas genom partnerskap med andra stater samt civila aktörer¹¹⁵. I MSD 16 ses blockad som närliggande till öppen konflikt men fortfarande inom gråzonen och ses som ett militärt medel¹¹⁶. Variabeln nämns i olika avsnitt och beskrivs ytligt.

Svar: Variabeln förekommer

4.1.4 Cyberkrigföring

I MSD 16 anses cyberkrigföring vara en del av en framtida konflikt och riktar sig mot att störa samhällskritisk infrastruktur samt att förneka Försvarmakten tillträde inom cyberdomänen¹¹⁷. En ambition att Försvarmakten ska verka för att både agera defensivt som offensivt i cyberrymden i syfte att skydda Sverige uttrycks¹¹⁸. Cyberkrigföring ryms inom gråzonen¹¹⁹ och anses vara en del av hybridkrigföring¹²⁰.

MSD 16 uttrycker att det ligger inom Försvarmaktens uppdrag att skydda infrastruktur och skyddsvärdinformation i cyberrymden, enskilt som tillsammans med andra organisationer, myndigheter eller stater¹²¹. Variabeln är beskriven och tillägnas särskilda avsnitt.

Svar: Variabeln förekommer omfattande

4.1.5 Desinformation och informationsoperationer

Informationskrigföring nämns flyktigt som en del av informationsoperationer¹²² och *proaktiv informationstjänst* är motmedlet mot det MSD 16 kallar strategisk påverkan och *kritiskt tänkande* anses motverka propaganda¹²³. Medel för att nå ut med denna proaktiva informationstjänst är bland annat sociala medier¹²⁴ och informationstjänsten ska utformas för att stödja Försvarmaktens syften och stärka försvarsviljan¹²⁵. Informationsoperationer anses också vara en del av svensk manöverkrigföring¹²⁶ där de ska skapa effekt på vilja, förståelse

¹¹⁵ *Militärstrategisk doktrin: MSD16*, sida 30

¹¹⁶ *Ibid*, sida 35

¹¹⁷ *Ibid*, sida 29

¹¹⁸ *Ibid*, sida 30

¹¹⁹ *Ibid*, sida 35

¹²⁰ *Ibid*, sida 36

¹²¹ *Ibid*, sida 56

¹²² *Ibid*, sida 39

¹²³ *Ibid*, sida 45

¹²⁴ *Ibid*, sida 53

¹²⁵ *Ibid*, sida 56

¹²⁶ *Ibid*, sida 58

samt förmåga i informationsmiljön både som en egen operationstyp eller som en del i andra operationstyper. Innefattande i begreppet inom ramen för manöverkrigföring är vilseledning, psykologiska operationer, operationssekretess, telekrigföring, dator och nätverksoperationer, övrig signalkrigföring samt fysisk bekämpning¹²⁷. Innebär att variabeln nämns i olika avsnitt och beskrivs ytligt.

Svar: Variabeln förekommer

4.1.6 Påverkan på samhällskritisk infrastruktur

Angrepp på samhällskritisk infrastruktur anses i MSD 16 ligga inom gråzonen och är i gränslandet mellan ekonomiska och psykologiska medel samtidigt som sabotage anses tillhöra okonventionella och militära medel¹²⁸. Kunskap och underrättelsetjänst nämns som åtgärder för att försvara mot dylika angrepp tillsammans med analytiska instrument civilmilitär samverkan och beredskapssystem¹²⁹. Totalförsvarets roll i detta poängteras samt beskriver ett holistiskt förhållningssätt till försvar mot sabotage och angrepp på samhällskritisk infrastruktur¹³⁰.

Variabeln nämns som angrepp på samhällskritisk infrastruktur samt sabotage men definieras inte på något vis och förekommer enbart i periferin, motåtgärder nämns med större tydlighet. vid namn och beskrivs. Variabeln nämns vid namn men beskrivs inte och förekommer bara i periferin.

Svar: Variabeln förekommer begränsat

4.1.7 Subversion

Subversion definieras inte i MSD 16 men ses som en blandning av psykologiska och politiska medel inom gråzonen¹³¹. Åtgärder för försvar mot subversion beskrivs tydligare och Försvarmaktens roll som stöd i stabiliserande operationer i försvar mot bland annat subversion¹³². Totalförsvaret, underrättelsetjänst och civil-militärt samarbete beskrivs som viktiga motåtgärder mot subversion¹³³.

¹²⁷ *Militärstrategisk doktrin: MSD16*, sida 62

¹²⁸ *Ibid*, sida 35

¹²⁹ *Ibid*, sida 39 – 41

¹³⁰ *Ibid*, sida 45 – 46

¹³¹ *Ibid*, sida 35

¹³² *Ibid*, sida 30 – 31

¹³³ *Ibid*, sida 43 – 47

Fenomenet förekommer men varken beskrivs eller definieras, motåtgärderna är mer tydliga. Variabeln nämns vid namn men beskrivs inte och förekommer bara i periferin.

Svar: Variabeln förekommer begränsat

4.1.8 Terrorism och kriminalitet

Terror förekommer som ett gråzonsproblem i MSD 16 inom psykologiska och politiska medlen och både terrorism samt kriminalitet ses som en uttalad del av hybridkrigföring¹³⁴. Fenomenen omnämns på flera platser samt motåtgärder beskrivs, bland annat i detalj rörande Försvarmakten möjligheter till stöd till polisen vid terrorbekämpning inom det som kallas allomfattande ansats för krishantering¹³⁵. Den största identifierade utmaningen rörande begreppet är när det går att finns en gräns mellan kriminalitet och krig¹³⁶.

Variabeln nämns i flera avsnitt tillsammans med dess motåtgärder, variabeln anses förkomma.

Svar: Variabeln förekommer

4.2 Tillväxt för ett starkare försvar: slutredovisning av Försvarmaktens perspektivstudie 2016 – 2018

4.2.1 Fientliga aktiviteter i gråzonen mellan öppen konflikt och fred

Gråzonen erkänns som ett tillstånd som råder mellan krig och fred samt beskriver en önskad förmåga inom gråzonen för att dels agera uthålligt aktivt, påverka en angripare i alla domäner över hela djupet samt förmåga till uthålliga försvarsoperationer inom eget territorium¹³⁷. Ett beroende mellan samhällets och Försvarmakten uthållighet konstateras och för att motverka detta krävs underrättelseförmåga, civilförsvar, lokalförsvar tillsammans med internationellt informationsutbyte som koordineras myndighetsgemensamt för att knyta angrepp till en viss motståndare i syfte att öppna upp för egna handlingsalternativ¹³⁸.

Då hot inom gråzonen spänner över flera myndighetsnivåer på grund av motståndarens vilja att kringgå nationens förmåga till institutionellt våldsutövande. Detta kräver medel för att bemöta detta som sträcker sig utom Försvarmaktens förmågor vilket kräver en holistisk syn

¹³⁴ *Militärstrategisk doktrin: MSD16*, sida 35 - 36

¹³⁵ *Ibid*, sida 64

¹³⁶ *Ibid*, sida 39

¹³⁷ *Tillväxt för ett starkare försvar: slutredovisning av Försvarmaktens perspektivstudie 2016 - 2018*, sida 6

¹³⁸ *Ibid*, sida 31

på försvar mot hot inom gråzonen¹³⁹. Ett behov av fler underrättelse och säkerhetsförband för att bemöta hot i gråzonen är också en viktig motåtgärd¹⁴⁰.

Variabeln är beskriven och tillägnas särskilda avsnitt.

Svar: Variabeln förekommer omfattande

4.2.2 Reguljära och irreguljära aktörer

En blandning av reguljära och irreguljära aktörer nämns på två ställen i perspektivstudien och då enbart svepande som en del av en eventuell hotbild¹⁴¹. Dock inom ramen för att agera inom gråzonen nämns behovet av säkerhets och underrättelseförband anpassade för att tillsammans med hemvärns och lokalförsvarsförband samt andra myndigheter bemöta hot¹⁴².

Variabeln kombinationen reguljära och irreguljära nämns vid namn men beskrivs inte och förekommer bara i periferin.

Svar: Variabeln förekommer begränsat

4.2.3 Ekonomisk blockad samt störningar av till exempel energileveranser utifrån

Ekonomisk blockad eller blockad av till exempel energileveranser förekommer som begrepp inte i texten utan enbart formuleringen *försvarsmakten stödjer det övriga totalförsvaret med att trygga säker försörjning av samhällsviktiga förnödenheter och tjänster*¹⁴³. Det kan tolkas som att blockad av strategiska flöden som energi, olja och livsmedel kan förväntas i en konfliktsituation men det kan inte anses framgå med tydlighet att så är fallet.

Variabeln nämns indirekt, det vill säga att karaktäristika för fenomenet nämns men fenomenet nämns inte vid namn.

Svar: Variabeln förekommer indirekt

4.2.4 Cyberkrigföring

I texten ges cyberkrigföring stort utrymme och utvecklingen med fler sammankopplade system anses medverka till en ökad sårbarhet inom bland annat informationssäkerhet men även samhällskritiska institutioner som sjukhus och energiförsörjning. Cyberrymden ses som ytterligare en domän som Försvarsmakten ska agera både offensivt som defensivt inom¹⁴⁴. För

¹³⁹ Tillväxt för ett starkare försvar: slutredovisning av Försvarsmaktens perspektivstudie 2016 - 2018, sida 32

¹⁴⁰ Ibid, sida 46

¹⁴¹ Ibid, sida 2

¹⁴² Ibid, sida 42 – 44

¹⁴³ Ibid, sida 40

¹⁴⁴ Ibid, sida 5 – 6

att kunna genomföra detta krävs speciella förband dedikerade till cyberkrigföring, offensivt som defensivt¹⁴⁵.

Indikatorn tillägnas egna avsnitt och beskrivs ingående, både ur ett hot perspektiv som ett försvarsperspektiv, indikatorn anses förekomma omfattande.

Variabeln är beskriven och tillägnas särskilda avsnitt, både ur hot och försvarsperspektiv.

Svar: Variabeln förekommer omfattande

4.2.5 Desinformation och informationsoperationer

Informationsoperationer identifieras i texten som en väldigt trolig del i motståndarens agerande i syfte att i den fysiska världen uppnå sina säkerhetspolitiska mål med minsta motstånd och risk. Detta görs genom att utmana västvärldens transparens och yttrandefrihet genom att presentera alternativa verklighetsbilder i medier i syfte att undergräva förtroendet för myndigheter och medier¹⁴⁶. Försvarsmakten ska bidra med en myndighetsgemensam förståelse för att skapa underlag för beslutsfattande samt förutsättningar för militärstrategisk som nationell strategisk kommunikation vilket ses som en åtgärd mot fientliga informationsoperationer¹⁴⁷.

Variabeln nämns i flera avsnitt tillsammans med dess motåtgärder och beskrivs ytligt.

Svar: Variabeln förekommer

4.2.6 Påverkan på samhällskritisk infrastruktur

Attacker på samhällskritisk infrastruktur kan enligt texten genomföras genom bland annat fjärrbekämpning, specialförband men även genom cyberkrigföring¹⁴⁸ och elektromagnetiska vapen¹⁴⁹. Försvarsmakten ska bidra med skydd av denna infrastruktur tillsammans med andra delar av totalförsvaret som till exempel hemvärnsförband. Texten presenterar en holistisk syn på försvar mot sabotage och påverkan mot samhällskritisk infrastruktur där ledningsfunktioner fördelar resurser efter tillgänglighet och lämplighet mot de olika hoten¹⁵⁰.

Variabeln nämns i flera avsnitt tillsammans med dess motåtgärder och beskrivs ytligt.

¹⁴⁵ Tillväxt för ett starkare försvar: slutredovisning av Försvarsmaktens perspektivstudie 2016 - 2018, sida 75 – 76

¹⁴⁶ Ibid, sida 23

¹⁴⁷ Ibid, sida 38 – 39

¹⁴⁸ Ibid, sida 23

¹⁴⁹ Ibid, sida 28

¹⁵⁰ Ibid, sida 39 – 43

Svar: Variabeln förekommer**4.2.7 Subversion**

Subversion nämns inte i texten men karakteristika som tillfaller fenomenet nämns. Bland annat hur en motståndare tros sträva efter att genomföra påverkansoperationer som syftar till att skapa splittring inom landet och underminera förtroendet för myndigheter och stat. Detta är något som Sverige över tiden måste bemöta och bekämpa genom nyttjandet av underrättelsetjänst, hemvärn och andra aktörer genom en myndighetsgemensam förståelse i syfte att knyta eventuella handlingar till en aktör att denna tappar förnekbarhet. Texten tar fasta på ett beroende mellan samhällets och Försvarsmaktens uthållighet¹⁵¹.

Variabeln nämns indirekt, det vill säga att karaktäristika för fenomenet nämns men fenomenet nämns inte vid namn.

Svar: Variabeln förekommer indirekt**4.2.8 Terrorism och kriminalitet**

Terrorism och kriminalitet anses i texten utgöra ett hot mot stabiliteten i flertalet regioner och den taktiska utveckling som uppvisats förstärker detta hot¹⁵². En ökad tillgång på högteknologiska vapen inom olika terrororganisationer innebär att dessa får ökade möjligheter till påverkan i framtida konflikt¹⁵³. För att motverka terrorism och kriminalitet inom ramen för en konflikt krävs underrättelse och säkerhetstjänst i nära samverkan med andra myndigheter, organisationer och nationer vilket syftar till att bidra till en bättre situationsförståelse och möjlighet att avslöja en aktör och bryta dess förnekbarhet¹⁵⁴.

Variabeln nämns vid namn men beskrivs inte och förekommer bara i periferin.

Svar: Variabeln förekommer begränsat**4.3 Motståndskraft: Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021 - 2025, Regeringskansliet, Försvarsdepartementet, 2017****4.3.1 Fientliga aktiviteter i gråzonen mellan öppen konflikt och fred.**

I texten menas att en angriparens möjlighet att skapa en gråzon måste hindras, gråzonen ses som något en angripare bedöms sträva efter att skapa då det medger ett handlingsutrymme för

¹⁵¹ *Tillväxt för ett starkare försvar: slutredovisning av Försvarsmaktens perspektivstudie 2016 - 2018*, sida 30 – 31

¹⁵² *Ibid*, sida 19

¹⁵³ *Ibid*, sida 7 – 8

¹⁵⁴ *Ibid*, sida 43

angriparen att agera nära gränsen för upptäckt och därmed skapa vilseledning och överraskning. För att bekämpa dels en motståndares möjlighet att upprätta en gråzon dels en motståndares agerande inom gråzonen föreslås i texten en holistisk syn på försvar mot agerande inom gråzonsproblematiken¹⁵⁵. Fokus inom försvar är bland annat en samlad ledning för det civila och militära försvaret med gemensamma ledningsstrukturer kommun/landsting/regioner¹⁵⁶ men även privata aktörer och näringsliv¹⁵⁷. Att skapa en medvetenhet för sårbarheter och svagheter inom det egna samhället samt en förståelse för en motståndares agerande tillsammans med kvalitativa ambitioner för ett totalförsvar som är integrerat med fredstida krisberedskap och en tydlighet i hur Sverige kommer se och agera på angrepp är en del av försvar mot fientliga aktiviteter i gråzonen¹⁵⁸.

Variabeln är beskriven och tillägnas särskilda avsnitt.

Svar: Variabeln förekommer omfattande

4.3.2 Reguljära och irreguljära aktörer

I texten nämns inte specifikt ett av motståndaren nyttjande av reguljära och irreguljära aktörer utan det uttrycks statliga och ickestatliga aktörer¹⁵⁹. Det nämns även inom ramen för gråzonsproblematiken nyttjande av andra aktörer än reguljära trupper i syfte att agera nära gränsen för krig utan att krig bryter ut¹⁶⁰. Inom ramen för den icke-linjära krigföring som texten menar att Ryssland nyttjar nämns asymmetriska förhållande vilka kan anses syfta på nyttjande av irreguljära aktörer¹⁶¹.

Åtgärder till försvar mot blandningen av reguljära och irreguljära aktörer som civil-militära samarbeten och samarbete mellan polis och försvarsmakt nämns i texten¹⁶².

Samverkansformer och metoder för ledning som nämns i texten pekar på att även åtgärder för organisatorisk flexibilitet åsyftas¹⁶³.

Variabeln nämns vid namn men beskrivs inte och förekommer bara i periferin.

Svar: Variabeln förekommer begränsat

¹⁵⁵ *Motståndskraft: Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021-2025*, sida 88

¹⁵⁶ Ibid, sida 101

¹⁵⁷ Ibid, sida 139

¹⁵⁸ Ibid, sida 63 – 67

¹⁵⁹ Ibid, sida 67

¹⁶⁰ Ibid, sida 65 – 67

¹⁶¹ Ibid, sida 68 – 72

¹⁶² Ibid, sida 153 – 159

¹⁶³ Ibid, sida 33

4.3.3 Ekonomisk blockad samt störningar av till exempel energileveranser utifrån

Ekonomisk blockad och störningar som påverkansmedel för en angripare nämns inte i texten utan de störningar av leveranser utav energi, livsmedel och drivmedel från utanför Sverige ses mer som en produkt av cyberkrig, krigstillstånd ute i Europa alternativt trasig infrastruktur för överföring av förutnämnda. Åtgärder som lagring utav drivmedel och inhemsk livsmedelsproduktion för skapandet av resiliens syftar i texten som motåtgärder mot sabotage, krigstillstånd och kris, inte en avsiktlig blockad från en motståndare¹⁶⁴.

Variabeln nämns indirekt, det vill säga att karaktäristika för fenomenet nämns men fenomenet nämns inte vid namn.

Svar: Variabeln förekommer indirekt

4.3.4 Cyberkrigföring

Cyberkrigföring ses som en trolig del av ett eventuellt angrepp i form av underrättelseinhämtning, påverkansoperationer, sabotage mot samhällskritisk infrastruktur via IT-system (sakernas internet)¹⁶⁵. En aktiv cyberförmåga inom totalförsvaret ses som en viktig del för försvar mot cyberkrigföring och en sådan förmåga ska både kunna agera offensivt som defensivt i cyberspace. Även stöd och informationsutbyte mellan Försvarmakten och andra myndigheter som FRA, säkerhetspolisen och liknande anses vara betydelsefullt¹⁶⁶. Andra åtgärder för försvar mot cyberkrigföring internationella samarbeten¹⁶⁷ men även att se cyberangrepp som framkallar fysisk skada som fysiska angrepp¹⁶⁸.

Variabeln är beskriven och tillägnas särskilda avsnitt.

Svar: Variabeln förekommer omfattande

4.3.5 Desinformation och informationsoperationer

Informationsarenan ges i texten en särskild betydelse i en framtida konflikt¹⁶⁹. Syftet med desinformation och påverkansoperationer anges vara att skapa misstro mot myndigheter, splittra olika befolkningsgrupper, samt påverka försvarsviljan. För att motverka detta föreslås i rapporten en ny myndighet som ansvarar för att utveckla och koordinera det psykologiska

¹⁶⁴ *Motståndskraft: Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021-2025*, Sida 160 – 186

¹⁶⁵ Ibid, sida 62 – 27

¹⁶⁶ Ibid, sida 113 – 120

¹⁶⁷ Ibid, sida 22

¹⁶⁸ Ibid, sida 64

¹⁶⁹ Ibid, sida 65 – 69

försvaret. Detta görs genom bland annat allmänbildning och kritiskt tänkande, att leverera saklig och korrekt information, säkerhetsställa infrastruktur för information samt att tidigt identifiera, analysera och möta påverkanskampanjer¹⁷⁰.

Variabeln är beskriven och tillägnas särskilda avsnitt inom ramen för psykologiskt försvar.

Svar: Variabeln förekommer omfattande

4.3.6 Påverkan på samhällskritisk infrastruktur

En påverkan eller störning i samhällskritisk infrastruktur vid krig och kris anses ge stora följd effekter dels för samhället dels för Försvarsmakten då denne är beroende av vis infrastruktur som finns i samhället. För att motverka effekterna av angrepp mot samhällskritisk infrastruktur anges i texten samverkan mellan myndigheter samt de privata aktörer som ansvarar för samhällskritisk infrastruktur enligt principen att den som ansvarar för en funktion i fred även ansvarar för denne i kris eller krig¹⁷¹. Genom att skapa beredskapslager med livsmedel och drivmedel, förbereda reparationsmateriel för vägar och järnvägar samt organisera hemvärn och polis för att skydda samhällskritisk infrastruktur motverkas följderna av angrepp mot dessa genom att de blir resilienta¹⁷².

Variabeln är beskriven och tillägnas särskilda avsnitt.

Svar: Variabeln förekommer omfattande

4.3.7 Subversion

Subversiv verksamhet ingår bland identifierade hot i texten¹⁷³. Dessa syftar till att påverka försvarsviljan, beslut samt den politiska handlingskraften för att skapa och förstärka svagheter och sårbarheter¹⁷⁴. För att motverka effekterna av subversion anges dels åtgärder inom ramen för psykologiskt försvar, det vill säga stärka motståndskraften och försvarsviljan genom övningar och information¹⁷⁵. Dels måste staten förmå att leverera ordning och säkerhet, för att uppnå detta krävs enligt rapporten bland annat beredskapspolis¹⁷⁶.

Variabeln nämns i flera avsnitt tillsammans med dess motåtgärder och beskrivs ytligt.

¹⁷⁰ *Motståndskraft: Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021-2025*, sida 105 – 111

¹⁷¹ *Ibid*, sida 44 – 48

¹⁷² *Ibid*, sida 161 – 196

¹⁷³ *Ibid*, sida 63

¹⁷⁴ *Ibid*, sida 70

¹⁷⁵ *Ibid*, sida 105 – 111

¹⁷⁶ *Ibid*, sida 153 – 159

Svar: Variabeln förekommer

4.3.8 Terrorism och kriminalitet

Terrorism och kriminalitet ses som ett påtagligt säkerhetshot i omvärlden men även som en del av en eventuell framtida konflikt där en aktör söker alternativa påverkansmedel¹⁷⁷. I rapporten ses nyttjandet av terror och kriminalitet som en del av en motståndares agerande inom gråzonen i syfte att skapa handlingsutrymme och nyttja försvararens osäkerheter¹⁷⁸. Som motåtgärder anges dels i fredstid nyttjandet av rättsvårdande instanser, samverkan för att skapa helhetsperspektiv i syfte att upptäcka angrepp samt uppvisande av tydlighet utåt i hur Sverige avser bemöta dessa hot vilket begränsar en motståndares möjlighet att nyttja upptäckta svagheter¹⁷⁹. Andra åtgärder för försvar som nämns är att stärka det fredstida rättsväsendet samt nyttjande av säkerhetstjänst för att upptäcka angrepp¹⁸⁰.

Variabeln nämns i flera avsnitt tillsammans med dess motåtgärder och beskrivs ytligt.

Svar: Variabeln förekommer

¹⁷⁷ *Motståndskraft: Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021-2025*, sida 14 – 18

¹⁷⁸ *Ibid*, sida 63 – 66

¹⁷⁹ *Ibid*, sida 67 – 68

¹⁸⁰ *Ibid*, sida 105 – 111

Redovisning analysresultat

Indikator	MSD 16	Perspektivstudien	Motståndskraft
<i>Fientliga aktiviteter i gråzonen mellan öppen konflikt och fred.</i>	Förekommer Omfattande	Förekommer Omfattande	Förekommer Omfattande
<i>Reguljära och irreguljära aktörer</i>	Förekommer Begränsat	Förekommer Begränsat	Förekommer Begränsat
<i>Ekonomisk blockad samt störningar av till exempel energileveranser utifrån</i>	Förekommer	Förekommer Indirekt	Förekommer Indirekt
<i>Cyberkrigföring</i>	Förekommer Omfattande	Förekommer Omfattande	Förekommer Omfattande
<i>Desinformation och informationsoperationer</i>	Förekommer	Förekommer	Förekommer Omfattande
<i>Påverkan på samhällskritisk infrastruktur</i>	Förekommer Begränsat	Förekommer	Förekommer Omfattande
<i>Subversion</i>	Förekommer Begränsat	Förekommer Indirekt	Förekommer
<i>Terrorism och Kriminalitet</i>	Förekommer	Förekommer Begränsat	Förekommer

Analysresultat

4.4 Resultatbeskrivning av analys

Fientliga aktiviteter i gråzonen samt *cyberkrigföring* förekommer omfattande i samtliga tre dokument likaså försvar emot dessa vilka tillägnas hela avsnitt samtidigt som ett simultant nyttjande av både *reguljära och irreguljära aktörer* enbart förekommer begränsat, det vill säga nämns enbart i periferin. *Ekonomisk blockad samt störningar av till exempel energileveranser utifrån* nämns i huvudsak indirekt förutom i MSD 16 där det förekommer. Dokumenten erkänner dels den beroendesituation som finns med behov av drivmedelsleveranser från andra länder och de sårbarheter detta medför, dels vikten av att skapa inhemska lager för att skapa ett oberoende.

Desinformation och informationsoperationer beskrivs ytligt och förekommer i flera avsnitt i MSD 16 och Perspektivstudien, i Motståndskraft tillägnas fenomenet egna avsnitt och beskrivs ännu djupare. *Påverkan på samhällskritisk infrastruktur* förekommer begränsat i MSD 16 där fenomenet enbart beskrivs ytligt samt att Försvarsmakten kan behöva stötta det civila samhället. I Perspektivstudien ges fenomenet mer utrymme men det är i Motståndskraft som fenomenet tillägnas egna avsnitt och beskrivs djupare, samtliga tre dokument erkänner Försvarsmaktens beroende av samhällets infrastruktur samt vikten av försvar mot sabotage och påverkan riktad mot denna infrastruktur.

Subversion förekommer indirekt i Perspektivstudien och begränsat i MSD 16 men fenomenet erkänns och samt hot som subversion kan anses utgöra. Det är dock enbart i Motståndskraft som begreppet och åtgärder för motverkan av subversion förekommer i flera olika avsnitt.

Terrorism och kriminalitet förekommer i flera avsnitt i MSD 16 samt motståndskraft och beskrivs precis som tänkte motåtgärder, i perspektivstudien ges begreppet mindre utrymme men samtidigt förekommer det och de förslag på organisation av säkerhets och underrättelseförband kan ses som motåtgärder riktade mot fenomenet.

5 Avslutning

5.1 Svar på frågeställning

Frågan för denna undersökning löd:

- Hur kan svenska strategiska inriktningar för försvar mot hybridkrigföring förklaras med hjälp av ett militärteoretiskt ramverk?

Den undran som redan i problemformuleringen inriktade sökandet i forskningsläget, det vill säga den upplevda oenigheten i vad hybridkrigföring innebär och hur ett försvar mot hybridkrigföring kan se ut har i undersökningen stillats. Svenska strategiska inriktningar visar på en medvetenhet om hybridkrigföring och beskriver konkreta åtgärder för försvar mot hybridkrigföring och för att minska sårbarheter.

Kopplat till det teoretiska ramverket kan förekomsten av alla undersökta variabler konstateras i varierande omfattning i det undersökta materialet. Med utgångspunkt i det teoretiska ramverket kan svenska strategiska inriktningar för försvar mot hybridkrigföring förklaras som ett holistiskt åtagande över myndighetsgränser som involverar hela samhället med totalförsvar, näringsliv och myndigheter, nationellt som internationellt.

Detta går i linje med det som författarna till underlaget för det teoretiska ramverket beskriver där Robert Johnson bland annat menar att ett hot som spänner över hela spektret måste bemötas på en nivå som kan koordinera hela spektret till försvar¹⁸¹. Den i svenska strategiska inriktningar beskrivna gråzonen och åtgärder för försvar inom denna har stora likheter med Giegerichs tankar om att hybridkrigföring ofta återfinns i stadiet mellan krig och fred¹⁸² precis som de förslag som återfinns angående cyberhot kan återfinnas i Banasik tankar om cyberkrigföring¹⁸³.

¹⁸¹ Johnson, *Hybrid War and Its Countermeasures: A Critique of the Literature*, sida 158 – 159

¹⁸² Giegerich, *Hybrid Warfare and the Changing Character of Conflict*, Sida 68

¹⁸³ Banasik, *Building up state strategic resistance against hybrid threats*, sida 59

5.2 Diskussion

5.2.1 Resultat

Syftet med denna undersökning var att med hjälp av ett militärteoretiskt ramverk undersöka hur svenska strategiska inriktningar för totalförsvaret bemöter hot från hybridkrigföring. Detta syftet anses uppnått då ett militärteoretiskt ramverk byggt på forskning från 2016 och framåt sammanfogades och operationaliserades samt användes för att skapa ett analysverktyg. Detta analysverktyg användes för att genomföra undersökningen utav empirin där förekomster av de variabler som operationaliserades från det teoretiska ramverket mättes. Slutligen redovisades resultatet av analysen och forskningsfrågan besvarades.

Forskningsproblemet utgick från undersökningens författares undran om hur försvar mot hybridkrigföring kan förklaras och undersökningen har med ett teoretiskt ramverk sökt svaret i svenska strategiska inriktningar. Svaret på denna undersökningens forskningsfråga visar på att svenska strategiska inriktningar relaterar till hybridkrigföring och de hot som fenomenet medför på ett sätt som överensstämmer med den forskning som varit till grund för undersökningens teoretiska ramverk. I de fall förekomsten av undersökningens variabler skiljer sig mellan de undersökta dokumenten anas en förklaring i att dessa har olika fokusområden, dock förekommer samtliga variabler i samtliga dokument vilket kan ses som hybridkrigföring i sin helhet tas i beaktan.

Den diskrepans angående hybridkrigföring mellan de olika dokumenten där *MSD 16* definierar hybridkrigföring samtidigt som *Motståndskraft* väljer att nyttja begreppet icke-linjär krigföring upplevs inte påverka hur de hot som hybridkrigföring medför bemöts. Den skillnad i dokumenten huruvida hybridkrigföring eller icke-linjär krigföring används överbryggas till stor del av förekomsten av begreppet *gråzonsproblematik* där samtliga tre dokument ingående beskriver den problematik som hybridkrigföring kan anses vara en del av, det vill säga ett fenomen som skär över myndighetsgränserna i syfte att kringgå grunderna för statens verktyg för institutionellt våld¹⁸⁴.

Dock kan den begreppsförvirring som verkar finnas i de strategiska inriktningarna angående hybridkrigföring/icke-linjärkrigföring vara en del i den osäkerhet angående begreppet hybridkrigföring som undersökningens författare uttrycker i problemformuleringen.

¹⁸⁴ Tillväxt för ett starkare försvar: slutredovisning av Försvarmaktens perspektivstudie 2016 - 2018, sida 32

Den forskning som här ligger till grund för det teoretiska ramverket beskriver att försvar mot hybridkrigföring måste koordineras från högsta myndighetsnivå och vara av holistisk karaktär, detta framkommer även i de undersökta dokumenten. De sårbarheter som identifieras i forskningen samt de bakomliggande syften som kan identifieras inom hybridkrigföring återfinns även de i de undersökta dokumenten.

I forskningsöversikten konstaterades en avsaknad av en allomfattande hybridkrigföringsteori som definierade begreppet och konkret föreslog motåtgärder, det i undersökningen skapade teoretiska ramverk kan även om det inte var undersökningens huvudsyfte till del ses som ett embryo till en sådan. Det går även att konstatera att trots en teori saknas taktar svenska strategiska inriktningar i stora drag väl med den forskning som inkluderats i undersökningen, de upplevda bristerna anses snarare relatera till hur dokumenten relaterar till begreppet mer än själva innebörden av det.

5.2.2 Teori

Fördelen med ett teoretiskt ramverk byggt på det aktuella forskningsläget istället för en äldre teori om hybridkrigföring är att händelser i närområdet (Ukraina) samt fenomenet senaste gestaltning tas i beaktan. Att bygga undersökningen på hur Hoffman definierade hybridkrigföring skulle måhända innebära att ett begrepp som är mer diskuterat skulle användas men händelserna i Ukraina och Georgien samt övriga Europa skulle lämnas ute. Då händelser i närområdet troligen ligger i större del till grund för hur Försvarens uppgifter dimensioneras har en anknytning till närtid och närområdet prioriterats i denna undersökning.

Kopplat till begreppsvaliditeten är den i stor del kopplad till hur en teori operationaliseras och i denna undersökningen har ytterligare ett lager av betänkande applicerats då ett teoretiskt ramverk har satts samman. Där i ligger en risk för nedgående validitet inte bara vid operationaliseringen utan även vid sammansättningen av ramverket, mäts det som avses mätas? För att motverka detta har ramverket satts samman baserat på sju olika källor med en viss spridning i ursprung, NATO medlemmar, EU medlemmar, större och mindre stater och det som kännetecknat hybridkrigföring har därefter extraherats för att utgöra det teoretiska ramverket¹⁸⁵. Styrkan med ramverket har därför varit dels tidsmässigt kopplat till när forskningen är genomförd, dels närhetsmässig kopplat till ursprungsland och område i fokus och slutligen perspektivmässigt kopplat till ursprungsland sett ur perspektivet liten alternativ stor stat, EU och NATO medlemskap.

¹⁸⁵ Johannessen, Tuft, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, sida 47 – 48

5.2.3 Forskningsdesign och metod

Valet av att genomföra en teorikonsumerande fallstudie motiveras av ambitionen att genomföra en förklarande undersökning med fallet Sverige i centrum, teorin är enbart ett verktyg i denna undersökning¹⁸⁶. Att genomföra en kvalitativ textanalys behöver dock inte vara lika självklart då ett mer kvantitativt inslag hade kunnat nyttjas i dels etablerandet av indikatorer och sökande efter dessa. Dock anses styrkan i det valda undersökningssättet vara att begrepp har kunnat undersökas oberoende specifika ords förekomst i de analyserade texterna. Detta innebär att undersökningen inte bedöms vara trubbigare på grund av vald metod utan snarare anslår en djupare ton då ett variabelvärde som *förekommer indirekt* har kunnat ge ett djup större än den kvantitativa mätningens digitala mätvärdesspektrum med värdena förekommer och förekommer ej¹⁸⁷. Dock måste påpekas att med till exempel variabelvärdet förekommer omfattande, det vill säga att fenomenet tilldelas egna avsnitt antar undersökningen en kvantitativ ton även om själva undersöknings huvudsakliga ambition är kvalitativ.

5.2.4 Relevans för yrkesutövning som officer

Att som blivande officer inom Försvarsmakten få en högre förståelse för hur totalförsvaret, samhället och andra myndigheter ska samarbeta och kommunicera för att bemöta de hot som ställs mot Sverige är idag väldigt aktuellt. Militärregioner byggs ut, totalförsvaret får fler uppgifter och Sverige förbereds åter för att kunna hantera större kriser och konflikter nationellt. Både i den forskning som det teoretiska ramverket är byggt på samt i det undersökta materialet konstateras det att Försvarsmakten är beroende av det civila samhället på flera sätt. Att då ha en förståelse för hur påfrestningar mot samhället i stort, mot infrastruktur och transportmedel hanteras och vilka aktörer som gör detta kan anses vara relevant. I det undersökta materialet påpekas också utökade samarbeten mellan myndigheter där Försvarsmakten ska bidra med stöd samt kunna ta emot stöd från andra myndigheter, att få en förståelse för den holistiska ansats försvar av Sverige är innebär en ökad förståelse för den egna rollen i Försvarsmakten.

¹⁸⁶ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Towns, Wängnerud, *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, sida 89

¹⁸⁷ Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3., [utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012, sida 80–81

5.3 Vidare Forskning

Av de undersökta texterna menar både *Perspektivstudien* samt *Motståndskraft* att hybridkrigföring är ett omdebatterat begrepp och väljer istället att använda begreppet *icke-linjär krigföring*. Då denna undersökning är sprungen ur en upplevelse att begreppet hybridkrigföring och försvar mot hybridkrigföring är otydliga gynnas inte förståelsen för fenomenet och hur försvar mot det ska ske när svenska strategiska inriktningar relaterar olika till begreppet samt för in nya begrepp. Då undersökningen visar att svenska strategiska inriktningar relaterar till hybridkrigföring och försvar mot hade vidare forskning kunnat cirkulera om varför begreppet upplevs som otydligt och odefinierat även på en högre ledningsnivå i Sverige.

Ett annat förslag på vidare forskning är att genomföra samma undersökning fast mot finska strategiska inriktningar för att eventuellt öka förståelsen för försvar mot hybridkrigföring, valet av Finland grundar sig i att det är ytterligare ett land som är medlem i EU men inte NATO, precis som Sverige.

6 Litteratur och Referensförteckning

6.1 Vetenskapliga Artiklar

- Banasik Mirosław “Building up state strategic resistance against hybrid threats” *Journal of Defence Resources Management*, Vol.8, Issue 2, (14), 2017
- Filip, Liliana. "NATO Resilience Strategy Towards Russian Hybrid Warfare" *Journal of Defense Resources Management* 8.2 (2017): 64-71. Web
- Giegerich, Bastian. "Hybrid Warfare and the Changing Character of Conflict." *Connections: The Quarterly Journal* 15.2 (2016): 65-72. Web
- Hoffman, Frank G. “Hybrid Warfare and Challenges”, *Joint Force Quarterly*, 1st quarter. Nr 52, 2009. 34-39
- Ionuț Alin, Ispas Lucian, “A possible answer of the European Union to hybrid threats” *Bulletin Scientific*, Nr. 2 (44), 2017
- Johnson, Robert. "Hybrid War and Its Countermeasures: A Critique of the Literature." *Small Wars & Insurgencies* 29.1 (2018): 141-63. Web
- Smiljanic Drazen, “Development of the Croatian National Security Strategy in the Hybrid Threats Context”, *Croatiana International Relations Review*, Nr:80, 2017, 97–129

6.2 Böcker

- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3., [utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012
- Clausewitz, Carl von, *Om kriget*, Bonnier fakta, Stockholm, 1991
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann E. & Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Femte upplagan, Wolters Kluwer, Stockholm, 2017
- Johannessen, Asbjørn & Tufte, Per Arne, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2003
- Murray, Williamson & Mansoor, Peter R. (red.), *Hybrid warfare: fighting complex opponents from the ancient world to the present*, Cambridge University Press, Cambridge, 2012
- Tuck, Christopher, *Understanding land warfare*, Routledge, Milton Park, Abingdon, Oxon, 2014

- Ångström, Jan & Widén, Jerker, *Contemporary military theory: the dynamics of war*, Routledge, Milton Park, Abingdon, Oxon, 2015

6.3 Normativa dokument

- *Motståndskraft: Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021-2025*, Regeringskansliet, Förvarsdepartementet, [Stockholm], 2017, <http://www.regeringen.se/rattsdokument/ds-201766/>
- *Militärstrategisk doktrin: MSD 16*, Försvarmakten, Stockholm, 2016
<http://www.forsvarsmakten.se/siteassets/4-om-myndigheten/dokumentfiler/doktriner/militarstrategisk-doktrin-2016-ny.pdf>
- *Tillväxt för ett starkare försvar: slutredovisning av Försvarmaktens perspektivstudie 2016-2018*, Försvarmakten, Stockholm, 2018

6.4 Internet

- The Changing Character of War Centre, Pembroke College, Oxford, <http://www.ccw.ox.ac.uk/robert-johnson> (hämtad 2019-03-21)
- International Institute for Strategic Studies, <https://www.iiss.org/people/defence-and-military-analysis/bastian-giegerich>, (hämtad 2019-03-21)